

GEOLOGISCH MUSEUM DE IJSSELVALLEI

Op de weg van Olst naar Raalte, even ten noorden van Deventer in Overijssel ligt Geologisch Museum De IJsselvallei. Het is een klein museum, gevestigd in een zelfgebouwde schuur, en gerund door een selfmade man, amateurgeoloog Louis Verhaard.

De liefde voor geologie is Louis als het ware met de paplepel ingegoten. Op het terrein van zijn vader die een timmer- en aannemersbedrijf had, speelde hij als kleuter al op de hopen grind, en verwonderde zich over alle mooie vormen en kleuren van de steentjes. Als kleinzoon van een steenhouwer kreeg hij al snel de kennis van het materiaal. Op de lagere school vertelde de meester een bevlogen verhaal over ijstijden, morenes en keileem, en de kleine Louis begon met het verzamelen van zwerfstenen uit zijn woonomgeving. Het idee om een geologisch museum op te richten vatte toen al post. De vondsten die Louis doet zijn soms spectaculair te noemen, en er verschijnen regelmatig artikelen van zijn hand in geologische tijdschriften zoals Grondboor & Hamer. Louis draagt zijn kennis over zwerfstenen graag uit en weet menigeen enthousiast te maken. Hij won in 2007 voor zijn verdiensten de P. van der Lijn onderscheiding.

Naarmate de verzameling groeide, eerst in kisten onder zijn bed en later op zolder, bedacht hij een plan om zijn droom te realiseren. In 1964 kocht hij het in bouwvallige staat verkerende historische tolhuis uit 1850, even buiten

Olst aan de weg naar Raalte. De verbouwing tot woonhuis en het ontwerpen en bouwen met overtollig materiaal van de schuur die het museum zou gaan herbergen, nam 15 jaar in beslag. Het initiatief voor het museum won eind zeventiger jaren een leefbaarheidsprijs van de Heidemaatschappij, en met het geldbedrag behorende bij die prijs kon het museum in 1980 feestelijk open gaan voor publiek.

Het accent van dit museum is vervat in de naam: de geologie van de IJsselvallei, met alle aspecten die daarbij horen: Ontstaansgeschiedenis en geologische opbouw van de vallei, de invloed van de voorlaatste ijstijd op het landschap, keileemvoorkomens en bijbehorende zwerfstenen uit de omgeving, zwerfstenen in het algemeen, herkomstgebieden van die zwerfstenen, en voorbeelden van het moedergesteente. Bijzonder zijn een aantal fraaie lakprofielen van permafrostverschijnselen uit de omgeving, zoals van polygoonbodems en vorstwiggen, en een profiel van een boring die in 1969 door de waterleidingsmaatschappij werd uitgevoerd bij Diepenveen, een gehucht ten noorden van Deventer. Naast het museum ligt een fraaie gesteentetuin, die de IJsselvallei verbeeldt.

Ook op paleontologisch gebied herbergt het museum een fraaie collectie: fossielen uit zwerfstenen, resten van pantservissen in silurische kalksteen, zee-egels, ammonieten, receptaculiet in kalksteen uit het Ordovicium. Vondsten uit de boring bij Diepenveen: fossiele Pliocene schelpen, resten van haaien en roggen en een krabbenschaar, hout van de resten van een verdronken Vroeg-Holoceen bos bij Olst, en (van belang voor de Craniumlezers): Laat Pleistocene vondsten van zoogdieren uit zuigputten langs de IJssel. Zo zijn er in de vitrines te zien: een draaier van een edelhert, een draaier en delen van een gewei van een reuzenhert, kiezen, een scheenbeen en een halswervel van een wolharige neushoorn, een bekkenfragment van een wisent, een opperarmbeen van een oerrund, een dijbeen van een oeros, paardenkiezen, een kies van

Het museum gebouw

Louis Verhaard met een deel van zijn collectie

De vitrine met de bijzondere fossiele woelmuis, en de documentatie daarbij

een bever, mammoetribben, kiezen en een schedelfragment met pneumatische holten van de wolharige mammoet. Laden onder de vitrines liggen vol boten die op verzoek ingekeken kunnen worden.

Het museum bezit slechts een enkele vondst van een klein zoogdier, maar dit is dan ook gelijk een unieke vondst op het gebied van de kleine zoogdierpaleontologie in Nederland: Een fragmentair kaakje met een m1 en een bijbehorende incisor van *Mimomys hajnackensis*. Dit is de oudste soort woelmuis die ooit in Nederland is gevonden. Deze vondst is in 2008 samen met twee andere vondsten van deze grote woelmuis uit andere boringen (bij Deventer en Dordrecht), gepubliceerd in het *Netherlands Journal of Geosciences* (Mayhew *et al.*, 2008). Hoewel het kaakje al in 1969 werd gevonden, toen Louis de sedimenten van de waterleidingboring tegenover zijn ouderlijk huis in Diepenveen lithologisch onderzocht en uitzeeftte op fossielen, bleef het kaakje lang zonder determinatie en werd het belang ervan niet onderkend. Samen met de andere fossielen uit de boring, die tot een diepte van 130 m ging en tot in de Formatie van Oosterhout reikte, werd het in Haarlem bij de Rijks Geologische Dienst onderzocht, waar het als niet meer dan “een muizenkaakje” werd afgedaan. De ware identiteit van de vondst kwam aan het licht toen Louis mij vertelde dat

hij “muizenkiezen” had uit de Formatie van Maassluis, wat mij zeer oud leek. Ik ging kijken in zijn museum, zag dat het om een *Mimomys*soort met zeer primitieve kenmerken ging, en haalde hem over het kaakje in Museum Naturalis te laten onderzoeken. Na een onderzoek van ruim een jaar, bestudering van collecties in het buitenland en vele uren literatuurstudie, kwamen we tot de juiste determinatie, waarbij nog het meest opvallende de geschatte ouderdom van de vondst was, tussen 2,9 tot 3,3 Ma. Een mogelijke verklaring hiervoor zou “reworking” kunnen zijn: inspoeling van erosieproducten uit eerdere (fluviale) afzettingen in de Formatie van Maassluis.

Het bijzondere woelmuiskaakje van *Mimomys hajnackensis* is teruggekeerd naar Olst en is nu weer te bewonderen in de vitrines van het Geologisch Museum De IJsselvallei.

Geologisch Museum De IJsselvallei is een klein divers museum dat aan te bevelen is aan iedereen, die zich in geologie en paleontologie verdiept. Er hangen geen grote informatiepanelen, maar iedere bezoeker krijgt een rondleiding met uitstekende uitleg van meneer Verhaard zelf en kan naar hartelust rondkijken en vragen stellen.

Bij speciale gelegenheden als jaarmarkten, braderieën en beurzen wordt er door het museum een stand

verzorgd. Het museum werkt ook op uitnodiging graag mee om een gedeelte van de collectie te tonen. Ook houdt Louis Verhaard lezingen over geologische verschijnselen bij bepaalde gelegenheden.

LITERATUUR

Mayhew, D.F., Dieleman, F.E., Boele, J., Verhaard, L., Hoek Ostende, van den L.W. (2008) *Mimomys hajnackensis* from the Pliocene of the Netherlands. *Netherlands Journal of Geosciences* 87, 181-188.

Detailfoto van het occlusaalzicht van de m1 van *Mimomys hajnackensis*

Louis Verhaard vertelt over de geologische opbouw van de IJsselvallei, te midden van zijn gesteentetuin

De IJsselvallei

www.home.kpn/h.verhaard

Adres: Eikelhofweg 12
8121RC Olst

Openingstijden:
Elk tweede weekend van de maand van 10.00-12.30 / 13.30-17.00
Tevens na telefonische afspraak op andere dagen: 0570-563633

Toegang: gratis

AUTEUR
FRANCIEN DIELEMAN